

θεωρούνται ορθόδοξοι, στην πραγματικότητα, όμως, επικρατούν οι αρχαίες θρησκευτικές αντίληψεις και ο σαμανισμός. Ύπο τό σοβιετικό καθεστώς, οι Ν. συγκεντρώθηκαν σε κολχός, όπου, παράλληλα με τους παραδοσιακούς κλάδους οικονομίας, αναπτύσσονται και νέοι, όπως η γεωργία και η κτηνοτροφία. Υπάρχει έθνική διανόηση.

Βιβλιογραφία: *Οι λαοί της Σιβηρίας*, Μ. - Λ., 1956 (βιβλιογραφία). Τακασάι Τσ. Μ., *Η αναγέννηση της λαότητας των Νιχόν*, Νότια Σαχαλίνη, 1959.

νιφκική γλώσσα (ή Γκιλιάν). Γλώσσα του λαού των Νιφκί. Όμιλείται στην περιοχή που βρίσκεται κοντά στις έβραλές του ποταμού Άμουρ και στη νήσο Σαχαλίνη. Συνολικά τήν μιλούν 4.000 άτομα (άπογραφή 1970). Η ν.γλ. συνήθως κατατάσσεται στις παλαιοσιαστικές γλώσσες. Άκόμα δέν αποδείχθηκε οριστικά η γενετική της σύνδεση. Έχει δύο διαλέκτους: τής Σαχαλίνης και του Άμουρ. Η ν.γλ. είναι συνθετική (άπο μορφολογικά γλωσσικά στοιχεία για τή δημιουργία σύνθετων έννοιών), προθημο - επιθηματικού τύπου με χαρακτηριστικά κλιτικά σύμφωνα. Έχει σύνθετο σύστημα με κανονικά έναλλασσόμενα σύμφωνα. Τά ουσιαστικά και οι άντωνυμίες έχουν όκτώ πτώσεις. Οι λέξεις πού φανερώνουν τήν ποιότητα των άντικειμένων άνήκουν στο ρηματικό σύστημα. Υπάρχουν 30 κατηγορίες ποσοτικών άριθμητικών. Τά ρήματα έχουν φωνή, κλίση και τρώπους ένεργείας. Τά μεταβατικά ρήματα με άντωνυμικό άντικείμενο ένωματώνονται (*Ένωματώση) στο άμεσο άντικείμενο. Η γλώσσα έχει, επίσης, έπιρρήματα, συνδέσμοι, έπιφωνήματα, λέξεις με χωρικό προσανατολισμό και λέξεις με μεταφορική σημασία.

E. A. ΚΤΡΕ-Ι-ΝΟΒΙΤΣ

Νιχόν Ροντό Κουμιάι, Χιογκικάι (Ίαπωνικό Συμβούλιο Συνδικαλιστικών Όργανώσεων). Η πρώτη μεγάλη άριστερή, συνδικαλιστική ένωση τής Ίαπωνίας. Ίδρύθηκε τό Μάιο του 1925 άπό 32 συνδικαλιστικές οργανώσεις, πού είχαν διαγράψει οι ρεφορμιστές άπό τήν Ίαπωνική Όμοσπονδία Έργασίας (Νιχόν Ροντό Σοντομέι). Έπαιξε σημαντικό ρόλο στους οικονομικούς και πολιτικούς άγώνες τής Ίαπωνικής έργατικής τάξης. Καθοδήγησε τήν άπεργία των έργατών του τυπογραφείου «Κέντο» στο Τόκιο τον Ίαν. του 1926 και τήν άπεργία των έργατών στην πόλη Χαμαμάτσου τό Μάιο του 1926, πού είχαν πλατιά άπήχηση σε όλη τή χώρα. Τό Μάιο του 1925 είχε τήν πρωτοβουλία του μαζικού κινήματος για τήν υπεράσπιση τής ΕΣΣΔ και για τή μη έπέμβαση στις υποθέσεις τής Κίνας. Στίς 10 Άπριλίου 1928 άπαγορεύτηκε άπό τήν κυβέρνηση Τανάκα.

Βιβλιογραφία: *Δοκίμια για τήν ιστορία του έργατικού κινήματος στην Ίαπωνία*, μετάφρ. άπό τά Ίαπωνικά, Μ., 1955.

«Νιχόνγκι» («Νιχόν σιόκι», «Χρονικά τής Ίαπωνίας»). Χρονικό τής διακυβέρνησης των αυτοκρατόρων τής Ίαπωνίας άπό τους Άρχαιότατους χρόνους ως τό 697 (31 τόμοι). Γράφηκε τό 720. Στους δύο πρώτους τόμους έχουν συγκεντρωθεί οι Ίαπωνικοί μύθοι, ενώ στους τόμους 3 - 30 υπάρχουν τά χρονικά τής διακυβέρνησης των αυτοκρατόρων, όπως και ξεχωριστά άποσπάσματα άπό επίσης έγγραφές και ντοκουμέντα τής Ίαπωνίας τής έποχής εκείνης και άπό σύντομα χρονικά. Ό τελευταίος τόμος, πού περιλάμβανε τήν καταγραφή των έμβλημάτων, χάθηκε. Συνέχεια του «Ν.» είναι τό «Σιόκο Νιχόνγκι» - «Συνέ-

χεια των Χρονικών τής Ίαπωνίας» πού άγκαλιάζει τήν περίοδο άπό τό 697 ως τό 791 (40 τόμοι). Είναι όμοια χρονικά όπως και τό «Ν.», αλλά σε αυτά υπάρχουν περισσότερα στοιχεία και βιογραφίες κρατικών παραγόντων και Ιερωμένων.

Βιβλιογραφία: *Νιχόν σιόκι (Χρονικά τής Ίαπωνίας)*, υπό τή διεύθυνση του Κουροϊτί Κατσούμι, τ. 1 - 3. Τόκιο, 1931. *Nihongi. Ghroniches of Japan from the earliest times to A. D. 697*, transl. by W. G. Aston, L., 1956.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Νιχώρια - Καρποφόρα. Λόφος - πλάτωμα (σε άπόσταση 2 - 2 1/2 χλμ. άπό τή ΒΔ γωνία του Μεσσηνιακού κόλπου και ύψους 90 μ.) στη συμβολή των οδών Πύλου - Καλαμών (στο χ. Ριζόμυλος) και Ριζομύλου - Κορώνης. Στο σχηματιζόμενο ύψίπεδο (λοφοσειρά μήκους 500 μ. με κατεύθυνση άπό ΒΔ - ΝΑ και πλάτος 100 μ.) είχε αναπτυχθεί επί χιλιετίες τό κέντρο κατοίκησης τής περιοχής πού έκτεινόταν και στους συνεχόμενους λόφους με τά κατάσπαρτα νεκροταφεία (ΑΕ 1973, Για Καρποφόρα, σ. 26 - 27, εικ. 1 - 2 τά τοπογραφικά σχέδια).

Άνασκαφές διεξήχθησαν άπό τό Πανεπιστήμιο τής Μιννεσότα υπό τή διεύθυνση του καθηγητή αρχαιολογίας W. A. McDonald και του καθηγητή γεωλογίας George Rapp κατά τά έτη 1969 - 73. Γενικά πρόκειται για άνασκαφή πού πραγματοποιήθηκε με πλήθος τεχνικά μέσα, με συμμετοχή πολλών ειδικομένων έπιστημόνων διάφορων κλάδων των φυσικών έπιστημών. Πρόκειται, άναμφισβήτητα, για τή συστηματικότερη άνασκαφή πού διεξήχθη (ποτέ) στην Έλλάδα χάρη σε αυτή τήν άξιοσημείωτη συνεργασία ιστορικών, αρχαιολόγων, φιλολόγων, έδαφολόγου, έφαρμοσμένης γεωργικής οικονομίας (γεωπονικής), γεωγράφου, γεωμορφολόγου, φυσ. άνθρωπολόγου, μεταλλουργού, γεωλόγου, όρυκτολόγου, πετρολόγου, φωτογραμμομέτρου, παλαιοβοτανολόγου, ζωολόγου κ.ο.κ. Έτσι, προήλθαν μελέτες για τό οικολογικό και γεωργικό περιβάλλον πού δημοσιεύτηκαν στους δύο πρώτους τόμους για τίς άνασκαφές των Ν. (W. A. McDonald - George R. Rapp, *The Minnesota Messenia expedition - reconstructing a Bronze Age regional environment*, Minneapolis, 1972 και G. R. Rapp - St. Aschenbrenner, *Excavations at Nichoria, I*, 1978).

Η έξερεύνηση, πάντως, περιορίστηκε σε όρισμένα, μόνο, μέρη του έκτεταμένου ύψιπέδου, πού πρέπει να έρευνηθεί στο σύνολό του σε μία προσεχή άνασκαφή. Άπό τά σχετικά εύρήματα προέκυψε έμμεσα ότι άραιή κατοίκηση υπήρχε και στους Νεολιθικούς και στους Πρωτοελλαδικούς (ΠΕ) ΙΙ χρόνους, καθώς φαίνεται άπό τήν ύπαρξη διάτρητων βάσεων ΠΕ ΙΙ χρόνων κυμβών στα Μεσοελλαδικά (ΜΕ) στρώματα με χρήση τους ως βαρών. Συστηματική όργάνωση του οικισμού έπιτεύχθηκε ήδη στην άρχή των Μεσοελλαδικών (ΜΕ) χρόνων και διατηρήθηκε αδιάσπαστα μέχρι τό τέλος, σχεδόν, τής Μυκηναϊκής έποχής (τέλη του 13ου αι. π.Χ.).

Η περιορισμένη έξερεύνηση του λόφου έφερε σε φώς λίγα οικοδομικά στοιχεία τής Μεσοελλαδικής (ΜΕ) έποχής και, αντίθετα, πολλά άντιπροσωπευτικά δείγματα για τήν κεραμική τής ΜΕ έποχής. Η κεραμική αυτή (*Μεσσηνία) ήταν άπόλυτα στρωματογραφική. Τό μέγα κέρδος, καθώς διαπίστωσαν οι μελετητές τής κεραμικής των Ν., ήταν η διαπίστωση ότι η λεγόμενη Νεολιθική - Πρωτοελλαδική (Ν-ΠΕ) κεραμική τής Μάλθης ήταν άποκλειστικά ΜΕ έποχής και, κατά τό

πλείστον, των προχωρημένων φάσεων τής. Η Μεσοελλαδική (ΜΕ) κεραμική των Ν. ήταν τοπικής παραγωγής και διαφοροποιημένη άπό τή σύγχρονη κεραμική τής ύπόλοιπης Έλλάδας. Βασικά, διακρίθηκαν δύο Μεσοελλαδικές (ΜΕ) φάσεις κεραμικής: η πρώτη και η ύστερη. Στην πρώτη περιλαμβάνονταν, κυρίως, τοπικές παραλλαγές τής Μινυαϊκής κεραμικής (βλ.λ.), η «άδριατική» κεραμική και η «άμαυρόχρωμη» τεχνική. Στη δεύτερη φάση συνηθίζονταν η Άργεία μινυαϊκή κεραμική, η «άδριατική» (με περισσότερο κανονικά εγχάρακτα διακοσμητικά σύνολα) (ΜΜΕ, σ. 135) και η άμαυρόχρωμη με ήμιστίπληνη γραπτή τεχνική. Γενικά είναι καταφανής η όμαλή μετάβαση άπό τή Μεσοελλαδική (ΜΕ) στην Ύστεροελλαδική (ΥΕ) έποχή, όπως και στη λοιπή Μεσσηνία.

Στά Νιχώρια, πάντως, δέν ήταν άγνωστος ο θολωτός τάφος του τέλους τής ΜΕ έποχής, όπως ξερόμε από τόν άντίστοιχο του του Όσμάναγα Κορυφασίου στην Πύλο, ο μικρού μεγέθους (διάμετρος ταφικού θαλάμου 3,40 μ.) θολωτός τάφος 4 είχε και λάκκο με άνακομιδές των ταφών τής ΜΕ - ΥΕ Ι περιόδου. Ήταν και αυτός οικογενειακός τάφος, του όποίου συνεχίστηκε η χρήση μέχρι τήν ΥΕ ΙΙΙ Α:2 φάση. Ό θολωτός τάφος Νικητοπούλου 5 στη θέση Τουρκοκίβουρα (ΑΕ 1973, 28 - 30) έχει διάμετρο 5,20 μ. και περιλάμβανε ταφές του τέλους τής ΜΕ και των άρχων τής ΥΕ έποχής. Άπό τά πλούσια κτερίσματα αυτού του συλημένου τάφου, πού άνήκε στην τότε άρχουσα οικογένεια τής περιοχής, προήλθαν ψήφοι άπό σάρδιο, άμέθυστο, φαγεντιανή και άργυρο καθώς και έξι δισκοειδείς ρόδακες άπό φύλλα χρυσού με διακόσμηση κατά τήν έκκρουστη τεχνική. Τά τελευταία αυτά εύρήματα ύποδηλώνουν τή διάδοση του χρυσού σε έκείνους τους χρόνους, στη Μεσσηνία και γενικότερα στην ήπειρωτική Έλλάδα πέρα άπό τίς Μυκήνες.

Στην έπόμενη δεύτερη Μυκηναϊκή περίοδο σημειώθηκε η μεγαλύτερη άκμή του οικισμού αυτού πού θα ήταν έπαρχιακή πρωτεύουσα και ισάξια - άντίστοιχα άναπτυγμένη - με τόν σύγχρονο Έγκλιανό. Συνολικά, είχαν καταλυθεί με κτίσματα τά 80% του χώρου των Νιχωρίων. Ήδη είχαν άναπτυχθεί έμπορικές έπικοινωνίες με τό ύπόλοιπο Αίγαίο, πράγμα πού άποδεικνύεται άπό διάφορα είσηγμένα άγγεία. Πέρα άπό αυτό η έκρηξη του ήφαιστείου τής Θήρας είχε σαν άποτέλεσμα και τήν άπόληξη έλαφρόπετρας στην περιοχή αυτή του Μεσσηνιακού κόλπου (G. Rapp - Sp. B. Cook, AAA 1973, 136 κ.έ., Science 1973, 471 κ.έ.).

Αυτή η συνεχής κατοίκηση συνεχίστηκε και στους Μυκηναϊκούς χρόνους μέχρι τήν ΥΕ ΙΙΙ Β φάση, όποτε καταστράφηκε γενικά η θέση (ό χώρος των Ν.) άπό άγνωστη άκόμα αίτία. Ήδη κατά τήν Ύστεροελλαδική (ΥΕ) ΙΙ περίοδο είχαν κτιστεί εύρύτερα κτίσματα και ένα άπό αυτά, άναμφισβήτητα, άνήκε στην άρχουσα οικογένεια, τής όποίας, όμως, τό ταφικό ένδιαίτημα δέν έχει άκόμα έπισημανθεί. Κατά τό πλείστον, τά κτίσματα ήταν όρθογώνια και μόνο στην τελική ΙΙ Β φάση δημιουργήθηκε ο άψιδωτός τύπος.

Με τήν πλήρη χρήση του κεραμικού τροχού στη Μυκηναϊκή έποχή, έπιτεύχθηκε η κατασκευή αξιόλογων άγγείων, πολλά άπό τά όποια ήταν διακοσμημένα. Τά χαρακτηριστικά κύπελλα Κεφτιού (με τή στολιωτή διακόσμηση μεταλλικών προτύπων ή σπείρες) χρησιμοποιούνται άπό τήν άρχή τής Μυκηναϊκής έπο-

χής μέχρι και τη δεύτερη Μυκηναϊκή περίοδο, οπότε χρησιμοποιούνται και ανακτορικού ρυθμού πιθαμοφορείς και έφυραϊκά κύπελλα (κύλικες). Τά άγγεϊα, γενικά, διακοσμούνται λιγότερο από την YE II Β φάση. Εύρύτατα χρησιμοποιούνται οι κύλικες και άλλα εύρύστομα άγγεϊα στην YE III περίοδο, ιδιαίτερα δέ μονόχρωμοι σκύφοι στά τέλη της III Β φάσης.

Στό χώρο του οικισμού ύπήρχαν κατά περιόδους τάφοι, όπως παιδικόί τάφοι κιβωτόσχημοι και του λακκοειδούς τύπου (όλοι συλημένοι), αλλά τό νεκροταφείο των άλληλοδιάδοχων οικισμών εξερευνηθήκε σέ σημεϊα έξω από τόν οικισμό και πέρα από τό λόφο των Ν. πρός ΒΑ στό Ριζόμυλο και πρός Δ στό Τουρκοκίβουρα και στίς Άκόνες.

Δίπλα, άκριβώς, στον οικισμό υπάρχουν τά ταφικά μνημεία που άνασκάφηκαν από τό Πανεπιστήμιο της Μίνναςότα. Από αυτά χρονολογικά προηγείται ό λεγόμενος μικρός ταφικός κύκλος, που άποτελεί ούσιαστικά ταφικό «φρέαρ» γιά άλληλοδιάδοχες ταφές (25) και μακρά χρήση (YE II - III Α). Οι διαστάσεις του είναι 1,20 μ. ύψος και διάμετρος 2 μ. και είναι κτισμένος από άσβεστόλιθους. Πάντως, είναι χαρακτηριστική ή φτώχεια σέ κτερίσματα, άκόμα και σέ κεραμικά είδη (άγγεϊα). Έτσι, άποκλείεται ή, έστω και παροδικά, χρήση του από έπιφανή οικογένεια της περιοχής των δύο πρώτων Μυκηναϊκών περιόδων.

Στό έκτεταμένο νεκροταφείο παρατηρήθηκαν, κατά βάση, τύποι τάφων οι θολωτοί και οι άψιδωτοί. Οι τύποι αυτοί επέζησαν και στους Πρωτογεωμετρικούς (ΠΓ) χρόνους. Οι θολωτοί τάφοι των Ν. άνήκαν στίς ομάδες μικρού και μεσαίου μεγέθους. Έκτός από αυτούς, ύπήρχαν κτιστοί λακκοειδείς παιδικόί κιβωτόσχημοι και πιθανόν του κτιστού θαλαμωτού τύπου.

Στή θέση Άκόνες χαμηλός τύμβος ύψους 2 - 3 μ. περιλάμβανε δύο άψιδωτούς (μήκους 3,80 μ. και ύψους 2 μ.) και έναν παιδικό κιβωτόσχημο (1,35 x 0,55 μ.) σέ χώρο που είχε χρησιμοποιηθεί (κατοικήθει) παλιότερα στή Μεσοελλαδική (ΜΕ) έποχή και φαίνεται ότι με αυτούς διατηρήθηκε ή παράδοση των άψιδωτών κατασκευών των Μεσοελλαδικών (ΜΕ) χρόνων. Ό τάφος Ι είχε κτιστεί κατά τό έκφορικό σύστημα με μεγάλους πλακοειδείς λίθους και με εύμεγέθεις καλυπτήριες πλάκες και ίχνη μυκηναϊκών ταφών και λατρείας Έλληνοιστικών χρόνων. Στό δάπεδο του τάφου ΙΙI ύπήρχε στρώση μικρών πλακοειδών λίθων. Η χρήση των τάφων παρακολουθήθηκε μέχρι και την YE II περίοδο (ΑΔ 1972, Β, 262 - 4, πίν. 198 - 200, ΑΑΑ ΙΧ, 252 - 7). Στή θέση Βέβε άνασκάφηκε θολωτός τάφος διαμέτρου 5,10 μ., συλημένος και προφανώς, άρχικά, ψηλός, που χρησιμοποιήθηκε σάν οικογενειακό από την Έστεροελλαδική (YE) I - II περίοδο μέχρι την Έστεροελλαδική (YE) ΙΙΙ Β φάση. Στά υπολειφθέντα κτερίσματα περιλαμβάνονται 45 άγγεϊα, χρυσές ψηφοί, χρυσό κρινόσχημο περιάπτο, ψηφοί από ήμιπολύτιμους λίθους και χρυσός κρικοειδής δακτύλιος.

Υπέργειος θολωτός τάφος (Νικητοπούλου 3) των YE ΙΙΙ Α: I χρόνων, που χρησιμοποιήθηκε μέχρι και την YE ΙΙΙ Β φάση, ήταν στην κορυφή του λόφου Τουρκοκίβουρα. Ό τάφος είχε στόμιο, ταφικό θάλαμο διαμέτρου 3,40 μ. και τόν άπαραίτητο αναλημματικό περίβολο γιά νά συγκρατεί τά χώματα του γύρω από τό θάλο του τύμβου. Στό δάπεδο είχε σκαφέι και λακκοειδής τάφος με καλυπτήριες πλάκες που είχε άκτέριστο νεκρό (ΑΕ 1973, 32 - 39).

Στόν Έστεροελλαδική (YE) ΙΙΙ Α φάσης

θαλαμωτό τάφο του Ριζόμυλου ύπήρχε λακκοειδής ταφή και ποικίλα άγγεϊα (ΑΔ 1971, Β 129). Στά Τουρκοκίβουρα ύπάρχει πιθανόν κτιστός θαλαμωτός τάφος (Νικητοπούλου 2) της τρίτης Μυκηναϊκής περιόδου (YE ΙΙΙ Α:2 Β/Γ φάση), που είχε, ίσως, όρθογώνια κάτοψη (ΑΕ 1973, 28 - 30). Άλλος μικρός θολωτός τάφος (Νικητοπούλου 6) άνήκει στην YE ΙΙΙ Β φάση και χρησιμοποιήθηκε μέχρι τούς Πρωτογεωμετρικούς (ΠΓ) χρόνους. Τό 1959 καταστράφηκε ένας θαλαμωτός τάφος στό Ριζόμυλο, που χρησιμοποιήθηκε στούς ΙΙΙ Α:2 χρόνους.

Ό μεσαίου μεγέθους YE ΙΙΙ Α:2-Β χρόνων θολωτός τάφος των Νιχ., που άνηκε σέ έπιφανή οικογένεια της περιοχής, είχε όδρομο έπενδυμένο σέ μήκος 8,90 μ. και πρόσοψη που είχε άσφαλιστεί με ξερολιθιά. Στόν έσωτερικό ταφικό θάλαμο (διαμ. 6 μ.) ύπήρχαν ταφές δαπέδου και δύο λακκοειδείς τάφοι (α' 2,50 x 1,18 x 1,70 μ. και β' 2 x 1,35 x 1,90 μ., που καλύπτονταν από άσβεστολιθικές πλάκες), ενώ ύπήρχε και ένα κυκλικό φρεάτιο (διαμ. 0,70 μ.), στό όποιο είχαν κρύψει πολλά, παλιότερα, ίσως, χάλκινα σκεύη. Γενικά, ό τάφος είχε άξιόλογα κτερίσματα (άπό χρυσό, ήλεκτρο, έλεφαντόδοντο, κυανή πάστα, ψηφους από ήμιπολύτιμους λίθους, όρεϊα κρύσταλλο, φαγεντιανή κτλ.). Κατά τούς άνασκαφείς ό τάφος χρησίμευσε σάν χώρος λατρείας κατά τόν 4ο αϊ. π.Χ. και, ίσως, κατά την Έλληνοιστική έποχή.

Μετά την έπί έναν αιώνα, περίπου, έγκατάλειψη της περιοχής στά τέλη της Έστεροελλαδικής (YE) ΙΙΙ Β φάσης (τέλη 13ου αϊ.), ή άκρόπολη των Ν. κατοικήθηκε πάλι στά τέλη της Έστεροελλαδικής (YE) ΙΙΙ Γ φάσης (τέλη 12ου - άρχές 11ου αϊ. π.Χ.) γιά μικρό χρονικό διάστημα και συνέχεια στην Πρωτογεωμετρική (ΠΓ) έποχή. Αυτό φαίνεται από τά λίγα άλλα έξαιρέτα άντιπροσωπευτικά YE ΙΙΙ Γ άγγεϊα που βρέθηκαν. Η ΠΓ έποχή χωρίστηκε από τόν Coulson σέ τρείς φάσεις [W. Coulson, 'Η ΠΓ και Γ έποχή στά Νιχώρια, Πρακτικά του Α' Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών 1975, Β' (1976 - 78), 252 - 4]: πρώτη φάση 1050 - 975 π.Χ. με δίωτους σκύφους, ραβδοειδή στελέχη ύψίποδων κυλικών και ζωομορφικές λαβές άγγεϊων. Οικίες δέν βρέθηκαν. Δεύτερη φάση: 975 - 850 π.Χ. Οι οικίες είναι άψιδοειδείς με είσοδο στην Α. Οι σκύφοι άποκοτούν κωνικά πόδια, τά χείλη νεύουν περισσότερο έξω και ή διακόσμηση περιλαμβάνει όμόκεντρα ήμικύκλια, τρίγωνα με έσωτερικές γραμμές, μετόπες και τρίγλυφα. Η τρίτη φάση (850 - 750 π.Χ.). Τά άψιδοειδή κτίρια έχουν είσοδο πρός τό Β. Τά άγγεϊα έχουν πολύ λεπτά τοιχώματα, οι σκύφοι είναι πολύ μικροί και τά κύπελλα μεγάλα. Τό 750 π.Χ. διακόπεται ή κατοίκηση στά Ν. και από την Έστερογεωμετρική (ΥΓ) περίοδο ύπάρχουν μόνο όρισμένες ταφές σέ πίθους.

Τά έθιμα ταφής έμφανίζονται ποικίλα καθώς και τά ταφικά μνημεία της μεζιζων Πρωτογεωμετρικής - Γεωμετρικής (ΠΓ - Γ) έποχής. ΒΑ του χωριού Καρποφόρα ύπάρχει μεγάλο νεκροταφείο Γεωμετρικών χρόνων με κιβωτόσχημους τάφους κτισμένους με «ξερολιθές» και άψιδωτούς κατά τή μία στενή πλευρά και με ταφικούς πίθους που περιείχαν πρωτογεωμετρικά (ΠΓ) άγγεϊα. Δύο πεταλοειδείς τάφοι (ΑΕ 1973, 71 - 74) YE ΙΙΙ Γ-ΠΓ χρόνων ύπάρχουν στό Τουρκοκίβουρα και άλλοι τρείς στή θέση Λακκούλες, κοντά στον Πρωτογεωμετρικό (ΠΓ) θολωτό τάφο αυτής

της θέσης. Ό τάφος 2 στό Τουρκοκίβουρα είχε πλακόστρωτο δάπεδο και νεκρό θαμμένο «έκτάδην». Ό θολωτός τάφος Νικητοπούλου 6 (των YE ΙΙΙ Β χρόνων) είχε δεχθεί στό όδρομο του μία ταφή σέ πίθο (ΑΕ 1973, 48) κατά τούς ΠΓ χρόνους, όταν, δηλαδή, είχε καταρρεύσει ό τάφος.

Ό νεώτερος θολωτός τάφος στή θέση Λακκούλες είναι μικρών διαστάσεων, με πλακόστρωτο δάπεδο και σώθηκε άκέραιος. Από τά κτερίσματά του ό τάφος χρονολογήθηκε στή μεταβατική περίοδο από τή Μυκηναϊκή στην Πρωτογεωμετρική έποχή (1000 π.Χ.). Δρόμος δέν ύφίσταται σέ αυτό τόν τάφο που μετατράπηκε σέ στεγασμένη είσοδο. Στή χαράδρα δυτικά του χωριού Καρποφόρα ένας θαλαμωτός τάφος της Γεωμετρικής έποχής ήταν κλεισμένος με ξερολιθιά και είχε θάλαμο μήκους 6 μ. Γ' αυτόν διαπιστώθηκε ότι είχε χρησιμεύσει γιά λατρεία άφηρωισμένου νεκρού (ΑΔ 1960, Β, 108, 1961 - 2, Β 95).

Η κατοίκηση στό λόφο των Ν. συνεχίστηκε μόνο περιοδικά και μεμονωμένα στην Άρχαϊκή, την Κλασική και την Έλληνοιστική έποχή και, μετά, στούς Βυζαντινούς χρόνους.

Βιβλιογραφία: W. A. McDonald, R. Hope Simpson, AJA 1961, 248 - 9 άριθ. β - 76, πίν. 77 c. MME 130, 280 - 1 άριθ. 100. W. A. McDonald, Hesperia, 1972, 218 κ.έξ. 1975, 69 κ.έξ. Άγγ. Χωρέμης, ΑΕ 1973, 25 κ.έξ. CMS V, 1975, 327 - 348 άριθ. 426 - 448. N. Wilkie, A tholos tomb at Nichoria (1975). Fr. Schachermeyr, Agäische frühzeit, I. Band 1976, 211 - 2, 262 - 4, 2. Band 1976, 52 - 53, 144 - 9. OI. Pelon, THTCF (1976), 188 - 90, 506 - 7. R. Hope Simpson, O. T., P. K. Dickinson, Gazetteer I, 1979, 152 - 3.

Γ. Σ. ΚΟΡΡΕΞ

Νκόμο Τζοσούα (Nkomo 1917). Παράγοντας του έθνικοαπελευθερωτικού κινήματος της Νότιας Ροδεσίας. Κατάγεται από άγροτική οικογένεια. Σπούδασε στή Νότια Ροδεσία πρώτα, και ύστερα στή Νοτιοαφρικανική Δημοκρατία. Πήρε με άλληλογραφία δίπλωμα κοινωνιολογίας από τό Πανεπιστήμιο της Νάτιας Άφρικής (Πρετόρια). Δούλεψε ύπάλληλος στή Διεύθυνση των σιδηροδρόμων (άπό τό 1947). Τό 1951 εκλέχθηκε γενικός γραμματέας της Ένωσης των Άφρικανών εργατών - σιδηροδρομικών της Νότιας Ροδεσίας. Στίς άρχές της δεκαετίας του 1950 μπήκε επικεφαλής του έθνικοαπελευθερωτικού κινήματος στή Νότια Ροδεσία. Από τό 1957 πρόεδρος της Ένωσης του Άφρικανικού Λαού της Ζιμπάμπουε (ΖΑΠΟΥ), που ως τό 1960 όνομαζόταν Άφρικανικό Έθνικό Κογκρέσο της Νότιας Ροδεσίας και τό 1960 - 1961 έγινε τό Έθνικο Δημοκρατικό Κόμμα. Από τό 1963 (μετά την απαγόρευση του ΖΑΠΟΥ) ως τό 1974 βρισκόταν στή φυλακή. Από τόν Όκτ. του 1976 είναι συμπρόεδρος του Πατριωτικού μετώπου.

Νκονγκάμπα. Πόλη του ΒΔ Καμερούν, στην παραθαλάσσια περιοχή. Κάτοικοι 50 χιλ. (1970). Είναι σπουδαίος σιδηροδρομικός κόμβος και σημαντικό έμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της γύρω άγροτικής περιοχής. Λειτουργεί εργοστάσιο κατεργασίας ζυλείας και ζυθοποιείο. Παράγεται καφές και σαπούνη.

Νκόσι Ζοχάννες (Nkosi, 1905 - 1930). Παράγοντας του εργατικού κινήματος της Νότιας Άφρικής. Άνήκε στή φυλή των Ζουλού. Στην παιδική του ήλικία δούλευε εργάτης γης και κατόπιν πήγε στό Γοχάννεσμπουργκ. Συμμετείχε δραστήρια στό συνδικαλιστικό κίνημα και σέ άρκετές άπεργίες. Τό 1926 έγινε μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος Νότιας Άφρικής (ΚΚΝΑ). Παρακολούθησε νυκτερινή σχο-

Πρωτοεμφανίστηκε τό 1822 στό Αύλικό Θέατρο τής Βιέννης. Ήταν τραγουδιστής τής όπερας καί στά 1831 - 54 ήθοποιός τής πρόζας. Πήρε μέρος στήν Έπανάσταση του 1848 - 49 στήν Αύστρια. Ήθοποιός μέ έντονα καρρατερικό, κωμικό ταλέντο καί μέ κλίση πρós τό γκροτέσκο καί τόν αυτοσχεδιασμό, ό Ν. σημείωνε ιδιαίτερη επίτυχία στά έργα πού έγραφε ό ίδιος. Σάν θεατρικός συγγραφέας πρωτοεμφανίστηκε τό 1827. Έχει γράψει σατιρικές κωμωδίες μέ όξυ κοινωνικό καί πολιτικό περιεχόμενο, στίς όποίες έκφράστηκαν οι αντίπολιτευτικές διαθέσεις τής φιλελεύθερης αστριακής άστικής τάξης στίς παραμονές τής Έπανάστασης του 1848. Οι κωμωδίες του Ν. *Στό ήμισόγειο καί στόν πρώτο όροφο* (1835), *Ό άσήμαντος* (1846), *Ή έλευθερία στόν Άρκουότοπο* (1848) κ.ά., πρωτότυπες καί στενά συνδεμένες μέ τίς παραδόσεις τής λαϊκής φάρσας, άσκησαν επίδραση στό έργο του Λ. Άντσενγκρούπερ καί άλλων Αύστριακών θεατρικών συγγραφέων.

νέστωρ (Nestor). Γένος πηνών τής τάξης τών ψιττακόμορφων μέ 2 είδη, πού ζοϋν στή Ν. Ζηλανδία. Τό Ν. notabilis έχει μήκος σώματος 50 εκ., πτέρωμα ελαιώδες, τό πάνω μέρος τής ούρας καί τό κάτω τών πτερύγων εί- ναι όγκκινα. Ζεί στό βουνά του Νότιου νησιού, πío ηλιά από τά όρια του δάσους. Κτιζει τή φωλιά του στίς σχισμές τών βράχων καί υπο- γειώς. Γεννά 4 άβγά, πού τά κλωσσά 28 μέ- ρες. Τρέφεται μέ έντομα, νέκταρ, σπόρους, βλαστούς καί ρίζες, πού βγάζει μέ τό ράμφος του από τό χώμα ή κάτω από τό χιόνι. Μερικά, τρώγοντας πώματα στά βοσκοτόπια τών προβάτων, συνήθισαν στή σαρκοφαγία. Έπι- θιθενται λοιπόν κατά τών προβάτων καί μέ τό ράμφος τους άποκόπουν κομμάτια κρέας. Γι' αυτό πολλά έχουν έξοντωθεί. Τό Ν. meridionalis είναι λίγο μικρότερο, πío σκούρο, ζεί στό δάση καί τών δύο νησιών τής Ν. Ζηλανδίας καί κτιζει τή φωλιά του σέ κουφάλες δέν- δρων.

Νέστωρ. Ό βασιλιάς τής Πύλου στήν άρχαία έλληνική μυθολογία, ένας από τούς σπουδαί- οτερους πού συμμετείχαν στόν Τρωικό πόλεμο. Στήν «Ίλιάδα» καί τήν «Όδύσσεια», ό Νέστωρ, παρά τά βαθιά γεράματά του, ξε- χωρίζε γιά τήν άνδρεία καί τήν καρτερικότητά του. Έχαιρε γενικής άγάπης καί σεβασμού καί ξεπερνούσε όλους σέ πείρα καί σοφία.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Νέστωρ. Γίός του Νηλέα καί τής Χλωρίδας, βασιλιάς τής Πύλου (Άπολλόδ. 1.9.9, Όμ. Όδ. 11.281 - 286, Στράβ. 8.3.19). Ό Νηλέας είχε δώδεκα γιούς καί μία κόρη. Τά όνόματα μάς τά διασωζεί ό Άπολλόδωρος (όπ. πρίν) πού γράφει πώς λέγονταν Ταύρος, Άστέριος, Πυλάων, Δηίμαχος, Εύρύβιος, Επίλαος, Φρά- σιος, Εύρυμένης, Εύαγόρας, Άλάστωρ, Νέ- στωρ, Περικλύμενος καί Πηρώ (βλ. καί Όμ. Όδ. 11. 281 - 288 πού αναφέρει τόν Νέστο- ρα, τόν Χρομίο, τόν Περικλύμενο καί τήν Πη- ρώ, βλ. καί Διόδ. 4.68). Ό Ήρακλής συγ- κρούστηκε μέ τά παιδιά του Νηλέα καί τά σκότωσε όλα έκτός από τόν Νέστορα πού άπουσίαζε τότε καί βρισκόταν κοντά στούς Γερήνιους, γι' αυτό καί πήρε καί τήν όνομασία Γερήνιος, γι' αυτό καί πήρε καί τήν όνομασία Γερήνιος (Άπολλόδ. 1.9.9 καί 2.7.3, Όμ. Ίλ. 11. 690 - 692). Ύπήρχε όμως καί άλλη έκδο- χή σύμφωνα μέ τήν όποία ό Νέστωρ κατέφυ- γε στούς Γερήνιους καί έτσι σώθηκε (βλ. σχολ. Όμ. Ίλ. 2.336 «ότι Γερήνιος Νέστωρ,

ότι όηνηκά ή Πύλος ύφ' Ήρακλέους έάλω, αυτός έν Γερήνιος ή έτυχε τρέφεσθαι, ή ήχη φυγάς»). Όσον άφορά τήν όνομασία Γερήνιος ό Goebel τό παράγει από τή λέξη γέρων καί τή ρίζα αν καί σημαίνει αυτόν πού έχει λαμπρά καί ζωηρά γεράματα, ένύ ό Duntzer ύποθέτει πώς παράγεται από τό άχρηστο ούσιαστικό γέρην κατά τό εϊρην πού σημαίνει τό γέρο. Ή- όη οι άρχαίοι συσχέτιζαν τό επίθετο του Νέ- στορα μέ τό τοπωνύμιο πού όμως σχετίζεται μέ τή λέξη γέρων (Στράβων 8.3.7 «δεικνύτες Γέρηνον τόπον καί Γέροντα ποταμόν καί άλ- λων Γεράνιον, εϊτ' από τούτων επίθετύς Γε- ρήνιος εϊρήσθαι πιστούμενοι τόν Νέστορα»). Ή έκστρατεία του Ήρακλή κατά τής Πύλου έ- γινε γιατί οι Πύλιοι είχαν βοηθήσει τούς Ήλείους (Πaus. 5.3.1, 6.25.2 πρβλ. καί Όμ. Ίλ. 5.395 κ.έξής, Άπολλόδ. 2.7.3), ή γιατί ό Ήρακλής άρρώστησε έξαιτίας του φόνου του Ίφίτου καί γι' αυτό όταν έφτασε στήν Πύλο ζήτησε από τόν Νηλέα νά του κάνει καθαρό, άλλα εκείνος άρνήθηκε άφού προηγούμενα συσκέφθηκε μέ τούς 12 γιούς του πού όλοι τους έκτός από τόν Νέστορα είπαν νά άρνηθεί (Διόδ. 4.30.4). Σύμφωνα μέ τήν τελευταία πα- ράδοση, αυτή ή διαφωνία του Νέστορα μέ τούς άδελφούς του, του έσωσε τή ζωή ένύ παράλληλα ό Ήρακλής του πρόσφερε καί τή βασιλεία τής Πύλου. Φαίνεται πώς οι Πύλιοι είχαν κάνει ένορκες συμφωνίες μέ τόν Ήρα- κλή νά μή βοηθήσουν τούς Ήλείους, άλλα πα- ρασπόνδησαν καί γι' αυτόν άκριβώς τό λόγο ό Ήρακλής τούς τιμώρησε (Πaus. 4.15.4 όπου μιλάει γιά τή θέση Κάπρου σήμα όπου ό Ήρακλής καί τά παιδιά του Νηλέα είχαν κάνει όρκους πάνω σέ τόμια κάπρου, δηλ. πάνω στά γεννητικά του όργανα καί σημαίνει πώς αυτός πού θά παράβαινε τόν όρκο θά ξεκληριζόταν ή γενιά του όλόκληρη). Ύποπτεύομαι πώς γύ- ρω από όλους αυτούς τούς μύθους κρύβεται ένα ιστορικό γεγονός. Ή σύγκρουση δηλ. τών πατριαρχικών δωρικών φύλων πού κατέβηκαν στήν Έλλάδα καί τήν Πελοπόννησο μέ τά γη- γενή πελασγικά φύλα. Άς μήν ξεχνούμε πώς ή μητέρα του Νέστορα Χλωρίς είναι Πελασι- γίδα καί ό Νηλέας ήρθε από τήν πελασγική Θεσσαλία. Ό Νέστωρ διακρίθηκε στό νιάτα του γιά τά μεγάλα πολεμικά άνδραγαθήματα. Νίο παλικάρια σκότωσε τόν Ίτυμονέα καί κούρ- σεψε τά βόδια του (Όμ. Ίλ. 11. 672 - 684). Καί στή μεγάλη σύγκρουση μέ τούς Ήλείους ό Νέστωρ, πού ό πατέρας του θέλησε νά τόν έμποδίσει νά πάει στή μάχη επειδή ήταν μι- κρός καί του έκρυψε τό άλογο, κατάφερε νά άνδραγαθήσει καί νά σκοτώσει πεζός τό γαμ- πρό του Αύγεία Μούλιο (Όμ. Ίλ. 11. 706 - 761, Στράβων 8.3.5). Σκότωσε τήν ίδια περί- που εποχή καί τόν γίγαντα, σέ σχέση μέ αυτόν Έρευθαλίωνα (Όμ. Ίλ. 4.319, βλ. καί σχολ. Όμ. Ίλ. 325 «Πύλιοι καί Άρκάδες περί γής ό- ρων έπολέμουν περί τό καλούμενον όρος Άγ- καιον. Νέστωρ δέ μονομαχήσας έκ προκλή- σεως, Έρευθαλίωνα τόν Ίππομέδοντος, ή, ως ένιοι Άφειδαντος, άνείκε καί υπό χαράς τό περιορισθέν χωρίον παρεξήληθεν», όποτε οι Άρκάδες βρήκαν τήν εύκαιρία νά έπιτεθούν καί νά νικήσουν τούς Πυλίους). Πήρε μέρος καί στήν Κενταυρομαχία στό πλευρό τών Λα- πιθών καί του Πειρίθου (Όμ. Ίλ. 1. 260 - 273 καί σχολ. Όμ. Ίλ. 263 καί κυρίως 270 «κράτιστοι μέν οι Λαπίθαι, τών όρτι άνθρώ- πων. Αύτός δέ μετεκλήθη φησίν, ύπ' εκείνων, έτι νέος ών, καί ούκ αυτός επί μισθώ ήλθεν, άλλ' αύτοί εκάλεσαντο. Καί βουλευόμενος εί- χε καταπειθείς εκείνους»). Καί στούς ταφι- κούς άγώνες πού έγιναν στό Βουπράσιο, στό

κάστρο τών Έπειών, πρós τιμή του Άμαρυγ- κέα νίκησε στήν πυγμαχία, στήν πάλη, στό δρόμο καί στό άκόντιο (Όμ. Ίλ. 23, 630 - 637, βλ. καί σχολ. Όμ. Ίλ. 638). Πήρε μέρος στόν πόλεμο τής Τροίας, άν καί ήταν πολύ γέ- ρος, άφού τότε βασιλευσε σέ άνθρώπους πού ήταν τής τρίτης γενιάς Όμ. Ίλ. 1. 247 - 252 καί σχολ. Όμ. Ίλ. 250 «ότι γενεά κατά τούς παλαιούς οι τριάκοντα χρόνοι μεθ' ούς τε- λειούται άνθρωπος... ήνασσε δέ τής τρίτης γενεάς (ό Νέστωρ) καί τών έν αυτή δντων. Τουτέστι υπερέβη τά έξήκοντα έτη... οι πα- λαιοί τας γενεάς εψήφιζον έως ετών τριάκον- τα»). Ό λόγος πού πήρε μέρος στήν Τρωική έκστρατεία είναι ότι ό γίός του Άντίλοχος ή- ταν ένας από τούς μνηστήρες τής Έλένης πού δέθηκαν μέ όρκο νά βοηθήσουν τό σύζυγό της (Άπολλόδ. 3.10.8 - 9). Έξεστράτευσε ως άρχηγός τών Πυλίων μέ 90 πλοία όπως ανα- φέρει ό Όμηρος (Ίλ. 2. 601 - 602) ή μέ 40 πλοία όπως πληροφορεί ό Άπολλόδωρος (Έ- πιτ. 3.12, ό Εύριπίδης δέν αναφέρει αριθμό, Ίφ. έν Αύλ. 273 - 276, ένύ ό Δίκτυς ό Κρητι- κός, *Bellum Trojanum* 1.17 συμφωνεί μέ τόν Όμηρο). Ό Νέστωρ είχε έφτά γιούς: τόν Έχέφρονα, τόν Στρατίο, τόν Περσέα, τόν Ά- ρρητο, τόν Θρασυμήδη, τόν Πεισίστρατο καί τόν Άντίλοχο (Όμ. Όδ. 3. 412 - 415). Από αυτούς δύο πήραν μέρος στήν Τρωική έκ- στρατεία. Ό Θρασυμήδης, πού τόν συναντού- με σαν έναν από τούς έπτά άρχηγούς τών φυ- λάκων του τείχους καί τής τάφρου (Όμ. Ίλ. 9.79 - 88) πού τελικά γύρισε σώος μέ τόν πα- τέρα του στήν Πύλο (Όδ. 3. 39 καί 442), καί ό Άντίλοχος ό όποιος υπήρξε λαμπρός πολε- μιστής άντικατέστησε τόν Πατρόκλο μετά τό θάνατό του στή φίλια του Άχιλλέα, άλλα τελι- κά σκοτώθηκε από τόν Αίθιοπα Μέμνονα σώ- ζοντας τή ζωή του πατέρα του Νέστορα (*Χρη- στομάθεια Πρόκλου*, έκδ. Allen, τ. 5, σ. 106, Κόνιτος 2. 242 - 276, Τζέτζης *Μεθ' Όμηρον* 234 κ.έξής, Δίκτυς ό Κρητικός *Bellum Trojanum* 4.6, Άπολλόδ. Έπιτ. 5.3, Πίνδ. Πυθ. 6.28 - 42, Όμ. Όδ. 5. 187 - 202, πρβλ. καί Όδ. 3.111 - 112, καί 24. 78 - 79, ό δέ Ξενοφών στόν *Κυνηγετικό* 1.14 αναφέρει ότι ό Άντίλο- χος «του πατρός υπεραποθανών τσαούτης έ- τυχεν εύκλείας, ώστε μόνος φιλοπάτωρ παρά τοίς Έλλησιν αναγορευθήναι»). Μέ τό τέλος του Τρωικού πολέμου ό Νέστωρ έφτασε ασφαλής στήν Πύλο από τούς πρώτους όπως παραδίδει ό Άγίας ό Τροιζήνιος στούς *Νό- στους* (έκδ. Allen, τ. 5, σ. 108, Όμ. Όδ. 3. 130 - 185 καί κυρίως 183 - 185 καί 3.276 κ.έξής, Άπολλόδ. Έπιτ. 6.1). Τόν Νέστορα συνάντησε στήν Πύλο ό Τηλέμαχος, όταν πή- γε γιά νά μάθει γιά τήν τύχη του πατέρα του κατά συμβουλή τής Άθηνάς. Ό Νέστωρ φη- μίζόταν γιά τή σύνεσή του, καθώς καί γιά τήν εύγλωττία του «πού πío γλυκά άπ' τό μέλι άνάβρυσαν τά λόγια του άπ' τό στόμα» (Όμ. Ίλ. 1.249 «του καί από γλώσσης μέλιτος γλυ- κίων ρέεν αυδή»).
Α. ΛΕΝΤΑΚΗΣ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Νέστωρ (άρχ.). 1) Έπικός ποιητής από τά Λάρανδα τής Καρίας, έζησε καί έγραψε τά έπη του στό χρόνο του αυτοκράτορα Σεπίμιου Σεβήρου (τέλη του 2ου - άρχές του 3ου αι. μ.Χ.). Τήν εποχή αυτή, πού ονομάζεται Αύτο- κρατορική, άνθίζει ξανά τό έπος, τό μυθολογι- κό καί τό διδακτικό. Σημαντικότερος εκπρό- σωπος του είδους ήταν ό Νίκανδρος από τήν Κολοφώνα πού τόν μιμήθηκε, χωρίς επίτυχία, ό Νέστωρ στό έπη του *Ίλιάς λειπογράμματος* (γιατί σέ κάθε ραψωδία έλειπε ένα γράμμα),

Das Ende 1962, 144. VI. Milojčić, AD 23, 1968, B, 263 κ.ε.ξ. 24, 1969, B., 221. BCH 1970, 1052, 1971, 936 - 9, 1973, 331. Art 1968 - 69, 20. 1970 - 71, 16 - 7. VI. Milojčić, Jb. I. Acad. Heid. 1972, 64 κ.ε.ξ., AAA 1974, 45. Fr. Schachermeyr, Ag Fr. 1, 1976, 103 - 5, p. 106 β, ασ. 221 - 3. Gazetteer, I, 1979, 274.

Γ. Σ. ΚΟΡΡΕΞ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Νηλεΐδα. Απόγονοι του μυθικού ήρωα Νηλέα (βλ.λ., 1) βασιλιά τής Πύλου. Σύμφωνα με τήν παράδοση, ο μόνος γιός του Νηλέα που σώθηκε από τό πόλεμο με τόν 'Ηρακλή ήταν ο Νέστορας. Βασίλεψε στήν Πύλο γιά τρείς γενιές. 'Η Πηρώ (ή πρώτη), κόρη του Νηλέα ακολουθήσε τόν άντρα της Βία στό 'Αργος, όπου μαζί με τόν Μελάμποδα (άδελφό του Βία) (βλ.λ.) κράτησαν τό θρόνο γιά τέσσερις γενιές μέχρι τόν Κυάνιππο (γιό του Αίγιαλέα), που ήταν άκληρος Νηλεΐδης ήταν και ο 'Αδραστος (έγγονός του Βία) που έκανε τήν έκστρατεία έναντίον τής Θήβας [Πασ. 2,18, (4 - 9) - 4,3,6]. Οι Ν. μετά από τήν κάθοδο των Δωριέων στή Δ Πελοπόννησο σκορπίστηκαν και τελικά καταφύγανε στήν 'Αθήνα. 'Από αυτούς ο Μέλανθος (βλ.λ.) πήρε τήν έξουσία στήν 'Αθήνα και έγινε ιδρυτής τής αθηναϊκής δυναστείας των Μεδοντιδών. 'Ο ναός του τελευταίου βασιλιά τής 'Αθήνας, Κόδρου (βλ.λ. Νηλεΐδ., 2), ηγήθηκε άποικίας 'Ιώνων και ίδρυσσε τή Μίλητο. Σύμφωνα με μία έπιγραφή τό τέμενος του Κόδρου ήταν κοινό με του Νηλέα και τής Βασίλης (γνωστό ζευγάρι του Κάτω Κόσμου). 'Από τούς Νηλεΐδεις θεωρούσαν ότι κατάγονταν οι γενιές των Παιονιδών και 'Ακμεωνιδών στήν 'Αθήνα.

ΕΦΗ ΣΤΡΑΤΗ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Νηλεΐδ. 1. "Ένα από τά θεϊκά δίδυμα παιδιά που γέννησε ή Τυρώ (βλ.λ.), ή κόρη του παλιού βασιλιά τής Θεσσαλίας Σαλμωνέα, από τόν Ποσειδώνα ('Απολλόδ. 1,9,8). 'Ο θεός πλάγιασε μαζί της με τή μορφή του άγαπημένου της, του ποτάμιου θεού 'Ενπιέα (βλ.λ.). Τή θεϊκή ένωση στήν ακροθαλασσιά σκέπασε ένα πορφυρό κύμα κι ο Ποσειδώνας φανεώθηκε στήν Τυρώ και τήν έπεισε να κρατήσει μυστική τή σχέση τους μια και έπρόκειτο να γεννήσει από αυτόν δίδυμα παιδιά θεϊκά. 'Η Τυρώ γέννησε κρυφά τόν Νηλέα και τόν Πελία (βλ.λ.) κι άφησε έκθετα τά παιδιά στό θεσσαλικό κάμπο. "Όπως όλα τά θεϊκά δίδυμα ανατράφηκαν από βοσκούς ανάμεσα σε κοπάδια άλόγων. "Όταν έγιναν έφηβοι πήγαν να βρούν τή μητέρα τους που μία κακιά μητριά, ή Σιδηρώ, τήν τυραννούσε. 'Ο Πηλέας σκότωσε τήν Σιδηρώ άν και είχε καταφύγει στό βωμό τής 'Ηρας ενώ ο Νηλέας καταδίωξε τόν Σαλμωνέα. Στήν τραγωδία του Σοφοκλή «Τυρώ» ο Σαλμωνέας επειδή τόλμησε να μιμηθεί τόν Δία, κατακεραυνώθηκε από τό θεό, αιώνια τιμωρημένος στόν 'Αδη.

Μετά τήν άπελευθέρωσή της ή Τυρώ παντρεύτηκε τόν Κρηθέα (βλ.λ.), τό βασιλιά τής 'Ιωλκού. 'Ο Κρηθέας υιοθέτησε τούς διδύμους κι άπόκτησε από τήν Τυρώ τρείς γιούς, τόν Αΐσονα, τόν Φέρητα και τόν 'Αμυθάνα. Έτσι ή Τυρώ έγινε ή μητέρα 5 ιδρυτών και γεναρχών μεγάλων φυλών. Μετά τό θάνατο του Κρηθέα δημιουργήθηκαν διαμάχες ανάμεσα στα άδελφια γιά τή διαδοχή που ο Κρηθέας είχε άφήσει στόν Αΐσονα. 'Ο Πεlias φιλονικησε με τόν Νηλέα και άφου τόν έδιωξε από τή χώρα πήρε τό θρόνο από τόν Αΐσονα ή σύμφωνα με άλλη έκδοχή ο Αΐσονας του εμπιστεύθηκε τό θρόνο του μέχρι να ένηλικιωθεί ο γιός του ο 'Ιάσονας που τόν μεγάλωνε στό Πήλιο ο Χείρων.

'Ο Νηλέας καταδιωγμένος από τόν Πελία κατέφυγε με τούς όπαδούς του στή Μεσσηνία, στόν ξάδελφό του 'Αφαρέα που του παραχώρησε μια έκταση στήν παραλία γιά να έγκατασταθεί. 'Εκεί ο Νηλέας ίδρυσσε τήν Πύλο που ο "Όμηρος ονομάζει «πόλη του Νηλέα» γιά τή δόξασε πολύ. Παντρεύθηκε τήν κόρη του 'Αμφίωνα Χλωρίδα και γέννησε 12 γιούς και μία κόρη τήν Πηρώ. 'Ο μύθος συνδέεται με τήν έκστρατεία του 'Ηρακλή έναντίον τής Πύλου. 'Ο ήρωας θεώρησε προσβολή τήν άρνηση του Νηλέα να τόν «καθάρη» από τό φόνο του 'Ιφίτου. 'Ο Νηλέας είχε άρνηθεί γιά τήν ήταν φίλος με τόν Εϋρητο, τόν πατέρα του θύματος. Στήν έκστρατεία του 'Ηρακλή σκοτώθηκε ο Νηλέας και οι 11 γιοί του εκτός από τόν Νέστορα που δέν ήταν εκεί (βλ.λ.). Σ' αυτή τή μάχη ('Απολλόδ. 2,7,3) πληγώθηκε κι ο 'Αδης που βοηθούσε τούς Πυλούς. Κυριότερος αντίπαλος στάθηκε γιά τόν 'Ηρακλή ο γιός του Νηλέα, Περικλύμενος γιά τή συνεχώς μεταμορφωνόταν (σε φίδι ή μέλισσα, λιοντάρι, άετό ή μυρμηγκι), ικανότητα που του είχε χαρίσει ο παππούς του Ποσειδώνας. Λέγεται πως ο Νηλέας είχε πάρει μέρος στήν 'Αργοναυτική έκστρατεία κι ακόμα πως δέ σκοτώθηκε από τόν 'Ηρακλή αλλά πέθανε άρρωστος στήν Κόρινθο και θάφτηκε στόν 'Ισθμό. "Όμως τόν τάφο του που έπρεπε να μείνει άγνωστος ο Πausanias (2,2,2) αναφέρει ότι δέν τόν έμαθε μήτε ο γιός του Νέστορας.

Διάφοροι συγγραφείς σχετίζουν τά θεϊκά δίδυμα (Νηλέας - Πεlias) με τό αντίστοιχο ζευγάρι του Ρέμου και Ρωμύλου (π.χ. 'Οράτιος, *Carmina* 1,2,17), καθώς και τόν Τίβερη ποταμό με τόν 'Ενπιέα. Τό όνομα του 'Ενπιέα, που σημαίνει αυτόν που αντιβούιζε, μπορεί κανείς να τό αποδώσει σε οποιοδήποτε ποτάμι, ακόμα και στήν ίδια τή θάλασσα. "Άλλωστε τό ίδιο όνομα σάν προσωνομία τό έχει (σύμφωνα με σχολ. στό Λυκόφωνα 722) κι ο Ποσειδώνας.

2. Νηλεΐδ.: 'Απόγονος του 1. Γιός του τελευταίου βασιλιά των 'Αθηνών Κόδρου. Σύμφωνα με τήν παράδοση (Πασ. 2, 2,1...1,10,1) ο Νηλέας καταδιωγμένος από τόν άδελφό του Μέδοντα έφυγε από τήν 'Αττική γιά τήν 'Ιωνία. 'Η παράδοση συνδέεται με τή μετανάστευση των 'Ιώνων στή Μ. 'Ασία (Στραβ. 14,1,3 - 'Ηροδ. 1,147 και 9,97) γιά τή Νηλέας στάθηκε έπικεφαλής άποικίας 'Ιώνων (από Θηβαίους, Φωκείς και 'Αθηναίους) και ίδρυσσε τή Μίλητο, που στις πύλες της δειχνόταν κι ο τάφος του. Στους 'Ιωνες προστέθηκαν κι Μεσσήνιοι διωγμένοι από τή χώρα τους από τούς 'Ηρακλείδες (Στραβ. 632 κ.ε.ξ.). 'Ακόμα οι έλεύθερες, καθώς και άλλες πόλεις τής 'Ιωνίας πιστεύεται ότι χτίστηκαν από τόν Νηλέα και τούς άποίκους του.

3. 'Αρχαίος θεός του 'Αδη. Τό όνομα του θεωρείται έλληνικό, από τό [νη + έλεος] δηλαδή: χωρίς έλεος. Οι μύθοι κι ή λατρεία του έντοπίζονται στή Θεσσαλία, Δ. Βοιωτία, 'Αττική, Κορινθία, Μεσσηνία και Τριφυλία. Διατυπώθηκε όμως και άποψη πως ίσως ταυτίστηκε με τόν όμώνυμο γιό του Κόδρου ή με τόν όνομαστό πρόγονο του Νηλέα.

4. Φιλόσοφος, από τόν κύκλο του Θεόφραστου (άριστοτελικών δογμάτων). 'Ασχολήθηκε με τή συγκέντρωση βιβλίων και δίδαξε στους Αιγύπτιους βασιλιάδες τήν κατάρτιση βιβλιοθήκης. Κληρονόμησε τή βιβλιοθήκη του Θεόφραστου. 'Ανάμεσα στα βιβλία του πολλά άνήκαν στόν 'Αριστοτέλη και τά έκρυψε γιά να μήν τά βρούν οι 'Ατταλίδες. Βρέθηκαν άργότερα επί Σύλλα από τόν 'Ανδρόνικο Ρόδιο.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Νηλεΐδ. Περιπατητικός φιλόσοφος, φίλος και μαθητής του 'Αριστοτέλη, που κατά τόν Διογένη Λαέρτιο τόν μνημόνευε τέσσερις φορές στή διαθήκη του ως έκτελεστή της και κληρονόμο του. Σύμφωνα με μία πληροφορία, που έπιβεβαιώνεται και από τόν 'Αθηναιο, ο Ν. κληρονόμησε τή βιβλιοθήκη του 'Αριστοτέλη και όχι του Θεόφραστου, όπως πιστευόταν παλιότερα, και τήν πούλησε στό βασιλιά Πτολεμαίο Φιλάδελο, ο οποίος τή μετέφερε στήν 'Αλεξάνδρεια. 'Η μαρτυρία του Στράβωνα ότι ο Ν. ήταν ο πρώτος που βοήθησε τούς Λαγίδες να οργανώσουν τή βιβλιοθήκη τους και ότι μάλιστα ήταν εκείνος που τούς έδωσε ουσιαστικά τήν ιδέα γιά τήν ίδρυσή της, φαίνεται ότι προήλθε από κάποια σύγχυση ή από τήν προσπάθεια να έξωραστεί ή προσφορά του Ν. Τήν ίδια περίπου πηγή πρέπει να έχει ή πληροφορία ότι αυτός πήρε τά κληρονομημένα βιβλία και τά έκρυψε σε ύπόγεια τής πατρίδας του Σκήψης, γιά να μήν τά πάρουν οι 'Ατταλίδες, που άνταγωνίζονταν τούς Πτολεμαίους στόν πολιτιστικό τομέα. A. I. Γ.

νήμα. 'Η όνομασία μιός μονάδας φωτοβολίας που περιλήφθηκε τελευταία στό Διεθνές Σύστημα Μονάδων (SI). 'Η μονάδα είναι ίση με 1 κηρίο/m². Έγινε άποδεκτή από τή Διεθνή 'Επιτροπή γιά τό Φωτισμό τό 1951 και από τήν 'Ενωση Κρατικών Προτύπων (Gost) 7932 - 56) στις μονάδες φωτός αλλά δέν έγκρίθηκε από τή Γενική διάσκεψη γιά τά μέτρα και τά σταθμά. Τό διεθνές σύμβολο είναι 1nt = 10⁻⁴ κηρία/cm² = 9,95x10⁻⁵ stieb = 3·13x10⁻⁴ lambert. 'Ο όρος «νήμα» δέν περιλαμβάνεται στα νέα πρότυπα μονάδων.

νήμα. Βασική μορφή ύφαντουργικών κλωστών. 'Αποτελείται από ίνες που συνδέονται μεταξύ τους με στρίψιμο (μερικές φορές με συγκόλληση). Τό ν. διακρίνεται ανάλογα με τό είδος των ίνων, με τή χρήση, τόν τρόπο παραγωγής και κατεργασίας, τής ιδιότητος και τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τής ύφης.

Τό ν. παράγεται από όλα τά είδη ύφαντικών ίνων. 'Όταν παράγεται από ένα οποιοδήποτε είδος ίνων, τό ν. ονομάζεται όμογενές και δταν παράγεται από μίγμα δυό ή περισσότερων ειδών λέγεται μικτό. Τό ν. που παράγεται με τή χρήση μεγάλων ποσοτήτων άπορριμμάτων (παραιοϊόντων) ονομάζεται δευτερογενές. 'Ανάλογα με τή χρήση διακρίνονται ν. γιά ύφανση (γιά τό σπημόνι και γιά τό ύφάδι), γιά πλέξη, γιά κλωστή, γιά σχοινιά και άλλα. 'Ανάλογα με τή μέθοδο προκατεργασίας του προϊόντος γιά τή νηματοποίηση διακρίνεται ν. καρντέ, πενιέ και άπευθείας παραγωγής, χωρίς προγένεσιμο (* Νηματοργγία). 'Ανάλογα με τής μηχανές που γίνεται τό κλώσιμο υπάρχουν ν. που παράγονται σε δακτυλιωτή μηχανή, σε μηχανή χωρίς άδράχτι κ.ά. 'Ανάλογα με τό φινίρισμα και τό χρωματισμό τά ν. διακρίνονται σε άκατεργαστα (χωρίς καμιά κατεργασία), λευκαμένα, μερσεριζέ, βαμμένα κ.ά. Τά ν. που παράγονται από μίγμα βαμμένων και άβαφων ίνων ονομάζεται μελανζέ. 'Ανάλογα με τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τής ύφης διακρίνονται ν. συνήθη (μιός κλωστής) με ειδική ύφή (μεγάλο δγκου), στριμμένα (στριμμένα από μερικές κλωστές) κ.ά.

νήμα μελανζέ. Νήμα που παράγεται από μίγμα ίνων βαμμένων με διάφορους χρωματισμούς (βαμβάκι, χημικές ίνες και μαλλί). Τό νήμα άνακατεύεται σε θάλαμο άνάμειξης,